

минулого часу), *khab-id* (-id – афікс основи минулого часу) 'він (по)спав' (простий минулий час), *khab 'son'* (чиста основа теперішнього часу, яка водночас є (віддієслівним) іменником). Загалом, тенденція сучасної перської мови вживати як самостійні слова навіть кілька десятків основ теперішнього часу неправильних дієслів (залишок від поділу дієслів на дієвідміни в давньоперській мові, флективній та синтетичній за своєю будовою), наприклад:

forush 'продаж' (від *forukhtan* 'продавати');

gozar 'прохід' (від *gozashtan* 'проходити');

shomar 'число' (від *shomordan* 'рахувати') та багато ін., свідчить про перебудову сучасної перської мови під аглютинативний морфологічний тип.

Нарешті слід сказати про ознаку **неоднозначності** (синтетосемії, або 'складнозначності') флективних афіксів та однозначності (гапелосемії 'простозначності') аглютинативних. Як показують результати ретельного обстеження аглютинативних мов характеристика однозначності аглютинативних афіксів не є універсальною (дет. про це див: [21, с. 45–56]). В аглютинативних мовах афікси також можуть бути неоднозначними, але (!) природа і походження аглютинативних афіксів суттєво відрізняється від природи і походження флексій. У флективних мовах багатозначність афіксів є, як правило, результатом сходження різних граматичних значень у межах системи певної мови в одному афіксі. Натомість в аглютинативних мовах багатозначність афікса є, як правило, результатом багатозначності того елемента, від якого походить афікс. Слід зауважити, що процес походження граматичних елементів від самостійних слів – це єдиний процес для всіх мов. Як зауважує відомий тюрколог А. М. Кононов, слово- та формотворчі афікси утворюються двома способами: фузією двох та більше афіксів (див., наприклад: [1; 12, с. 5 і далі]) та перетворенням самостійного слова в афікс (див., наприклад: [14; 12, с. 5 і далі]). Обидва ці способи добре відомі типологічно різним мовам [12, с. 17]. Так, у багатьох аглютинативних мовах багатозначні афікси особи походять від відповідних особових займенників і тому їх багатозначність є результатом збереження багатозначності цих займенників (пор., наприклад, перські енклітичні займенники). Наприклад, синкретичне значення особи та числа дієслівних афіксів простого минулого часу в сучасній перській мові походить від середньоперського дієслова *h* 'бути', яке виступало в ролі допоміжного у творенні минулого часу неперехідних дієслів [25, с. 166], наприклад:

сер.-пер. *raft hem* (суч.-пер. *raft-am* 'я пішов');

сер.-пер. *raft he* (суч.-пер. *raft-i* 'ти пішов');

сер.-пер. *raft* (суч.-пер. *raft* 'він пішов');

сер.-пер. *raft hem* (суч.-пер. *raft-im* 'ми пішли');

сер.-пер. *raft hed* (суч.-пер. *raft-id* 'ви пішли');

сер.-пер. *raft hend* (суч.-пер. *raft-and* 'вони пішли').

Таким чином, результати проведеного побіжного аналізу дають більше підстав зараховувати сучасну перську мову до мов аглютинативного типу, ніж до флективних (хоча функціональний та імплікативний зв'язок різнорівневих мовних елементів спряжених з аглютинативною технікою вимагає подальших досліджень). На нашу думку,

наявність інформації лінгвотипологічного змісту в підручниках сучасної перської мови, яка дозволяла б україномовному учневі провести правильні паралелі з рідною мовою, є необхідною (зрозуміло, що способи представлення такої інформації вимагають окремих досліджень).

1. Азербеев Э. Г. К происхождению порядковых числительных в тюркских языках // Вопросы языкознания. – 1982. – № 4; 2. Блох М. Я. Всеобщее и особенное при сопоставительном изучении языков // Сопоставительная лингвистика и обучение неродному языку / Отв. ред. В. Н. Ярцева. – М.: Наука, 1987; 3. Вахтин Н. Б. Словоизменительная морфема и грамматическая категория: эскимосские формы с двойным временем // Известия РАН. Сер. Лия. – 1994. – Том 53. – № 3; 4. Виноградов В. А. Методы типологии // Общее языкознание. Методы лингвистических исследований. – М.: Наука, 1973; 5. Герценберг Л. Г., Нерознак В. П. Сопоставительное исследование языков как аспект дифференциальной лингвистики // Типологические черты языка в контрастном аспекте. Сб. научн. тр. / Под ред. А. Я. Банкава. – Рига: РГУ им. П. Стучки, 1988; 6. Герценберг Л., Юсуфджанова Ж. М. О методе сопоставительного изучения языков // Теория языка. Англистика. Кельтология / Отв. ред. М. П. Алексеев. – М.: Наука, 1976; 7. Исабеков С. Е. О роли внутри- и межъязыкового сопоставления в лингвистике // Сравнительно-сопоставительное изучение языков и интерференция. Сб. научн. тр. – Алмата: КГУ, 1989; 8. Иткин И. Б. Два показателя числа в вепьских адъективных словоформах // Известия РАН. Сер. Лия. – 1994. – Том 53. – № 3; 9. Кибрик А. Е. Как или Почему? (Об основном вопросе типологии) // Типология и грамматика. – М.: "Наука" Главная редакция восточной литературы, 1990; 10. Кибрик А. Е. Константы и переменные языка. – СПб.: Алетейя, 2005. – 720 с.; 11. Конецкая В. П., Резвцова М. Д., Головин В. А. О сопоставительном-типологическом исследовании профессора В. Д. Аракина и его школы // Сопоставительно-семантическое исследование германских и славянских языков. Межв. сб. научн. тр. – Куйбышев: КГПИ, 1985; 12. Кононов А. Н. О природе тюркской агглютинации // Вопросы языкознания. – 1976. – № 4; 13. Кубарев Е. М. О методике сопоставительного анализа понятийно-грамматических денотативно-коннотативных категорий (На основе сравнения художественных текстов и их переводов) // Сопоставительный лингвистический анализ. Межв. сб. научн. тр. – Куйбышев: КГПИ, 1985. – Т. 240; 14. Кузнецов П. И. О происхождении тюркских падежных аффиксов // Вопросы языкознания. – 1994. – № 2; 15. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева. – М.: Советская энциклопедия, 1990; 16. Мошало В. В. Персидский язык // Языки мира: Иранские языки. I. Юго-западные иранские языки. – М.: Индрик, 1997; 17. Семеник Н. Н. О функциональном аспекте типологического изучения германских языков // Типология германских литературных языков / Отв. ред. В. Н. Ярцева. – М.: Наука, 1976; 18. Серебренников Б. А. Вероятностные обоснования в компаративистике. – М.: Наука, 1974. – 352 с.; 19. Серебренников Б. А. О материалистическом подходе к явлениям языка. – М.: Наука, 1983. – 318 с.; 20. Солнцев В. М. Лингвистическая типология и общая теория типологии (Предисловие) // Лингвистическая типология / Отв. ред. В. М. Солнцев, И. Ф. Вардуть. – М.: Наука, 1985; 21. Солнцева Н. В. Проблемы типологии изолирующих языков. – М.: Наука, 1985. – 253 с.; 22. Степанов Ю. С. Изменчивый "образ языка" в науке XX века // Язык и наука конца 20 века / Под ред. Ю. С. Степанова. – М.: Ин-т языка РАН, 1995; 23. Эдельман Д. И. Иранские языки // Лингвистический энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – С. 200; 24. Ярцева В. Н. К определению понятия "языковой тип" // Лингвистическая типология / Отв. ред. В. М. Солнцев, И. Ф. Вардуть. – М.: Наука, 1985; 25. *Abolghassemi M.* *Tarikhe zaban-e farsi*. – Tehran: SAMT, 1380 (2001). – 320 s.; 26. *Croft W.* *Typology and Universals*. – Cambridge University Press. – 1990. – 311 p.; 27. *Enger H. O.* *A possible constraint on non-affixal inflection* // *Lingua*. – 2004. – № 114; 28. *Kiparsky P.* *Finnish Noun Inflection* // *Generative Approaches to Finnic and Saami Linguistics / Diane Nelson and Satu Manninen (eds.)*. – CSLI Publications, 2003; 29. *Ramat P.* *Typological Comparison: Towards a historical Perspective* // *Approches to language Typology / eds. by Masayoshi Shibatani, Theodora Bynon*. – Oxford University Press, 1995. – 381 p. – PP. 27–48; 30. *Shibatani M., Bynon Th.* *Approches to language Typology: Consensus* // *Approches to language Typology / eds. by Masayoshi Shibatani, Theodora Bynon*. – Oxford University Press, 1995. – 381 p. – PP. 1–25.

Надійшло до редколегії 24.06.09

А. Рижков, канд. філол. наук, асист.

СЛОВОТВІРНІ МОДЕЛІ ДВОКОМПОНЕНТНИХ ТЕРМІНІВ-КОМПОЗИТІВ ГАЛУЗІ ПРАВА КОРЕЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розглянуто питання виділення словотвірних моделей, що лежать в основі утворення двоконпонентних термінів права в корейській мові. Досліджені терміни належать до сино-корейського пласту лексики, тож робота спирається на теоретичні здобутки не тільки лінгвістичної корейстики, а й китаїстики. Розкрито як семантичну структуру термінів, так і характер відносин між їхніми складниками (морфосилабемами).

The article deals with the issue of word-formation patterns (models) which underlie the creation of two-component legal terms in Korean language. The analyzed terms belong to Sino-Korean lexical stratum, so the article rests upon the theoretical achievements of linguistic Koreanology and Sinology. Both the semantic structure of terms in focus as well as the interrelations between its components (morpho-syllables) has been revealed.

Ще за часів Аристотеля вважали, що мова є певною формою що має значення. За таких умов серед мовних репрезентацій повинні існувати структури вираження форми мовних явищ, з одного боку, і структури вираження значення – з іншої [1, с. 8]. Для визначення форми складного слова важливе значення мають способи компонування та відносин між його найменшими значущими складниками. Для слова як одиниці лексичної системи мови можна виділити такі диференційні ознаки: 1) функціональна – одиниця номінативного плану, яка виражає єдине нероздільне поняття про предмети, дії тощо; 2) структурна – одиниця, що з огляду на будову може бути або простою або багатокомпонентною; 3) семантична – утворення, у якому проявляються певні відносини їхніх складників. У межах структури складного слова міститься вираження різних характеристик предметів, явищ та дій. Від структури слова залежить адекватність передачі інформації, що представлена у мовній формі.

Відомо, що термінологія більшості спеціальних галузей корейської мови побудована на основі сино-корейського лексичного матеріалу. У китайській мові, до якої типологічно тяжіє переважна більшість китаїзмів корейської мови, як справедливо зазначає В. М. Солнцев, "неможливість роззнення складного слова і словосполучення... виражається у тому, що багато двокомпонентних комплексів одночасно відповідають і вимогам слова, і вимогам словосполучення, в рівній мірі використовуючись у номінативній функції" [2, с. 11–19]. У корейській мові, на відміну від китайської (в останній на сучасному етапі моносилаби чимдалі більше поступаються місцем полісилабам), у переважній більшості випадків силабем не мають синтаксичної самостійності, а у складі композитів вважаються лексично значущими морфемами. Тому лексеми складної структури сино-корейського походження однозначно тлумачаться як слова, а їхні структурні елементи – як кореневі морфеми.

Користуючись словами, як готовими одиницями мови, ми розрізняємо моделі їхніх основ, можемо класифікувати їх на основі цих моделей, і в той же час розкрити самі процеси їх утворення [3, с. 161]. Поняття моделі співвідноситься з роллю особистого знання про реальні ситуації у процесі породження чи розуміння мовлення. А сама модель актуалізує когнітивний корелят ситуації, тобто те, що "відбувається в розумі" людини, коли вона є спостерігачем чи учасником певної ситуації.

Процес утворення номінативних одиниць англійської мови на основі словотвірних моделей досліджувався О. Д. Мешковим [4], Х. Марчандом [5] та іншими лінгвістами. У лінгвістичній корейстиці праць, присвячених питанням морфологічного словотвору у ханмунній лексиці, небагато. Серед корейських лінгвістів структуру та семантику китаїзмів-композитів, їхню синтаксичну мотивацію, а також проблеми структури і семантики складних сино-корейських лексем шляхом виведення відповідних схем досліджували Кім Джонтхек, Сім Джегі, Сон Кіджун, Джон Вонсу, Сін Ѓсан та інші. Проте моделювання процесів терміноутворення і досі залишається прогалиною у лінгвістичній корейстиці.

Об'єднання підходів від слова до думки і від думки до слова з урахуванням моделі породження номінативної одиниці зумовлює пошук методики пояснення способу створення тієї чи іншої ономазіологічної структури. Таким чином, питання про проєкцію композита на його концептуальну модель ускладнюється необхідністю врахування багатомірних зв'язків, які співвідносять концепт з референтом та з іншими концептами. Ономазіологічна структура є результатом вербалізації фрагмента певної концептуальної моделі, що інтеріорізує певні ознаки референта.

Словотвірна модель – це відображення у низці похідних слів певного словотвірного значення у всій складності його зв'язків; це стабільна структура, яка має узагальнене категоріальне значення. Вона стоїть на початку словотвір-

ного процесу і визначає, як за допомогою словотвірних елементів мови утворюються похідні слова [6].

Мовознавцями часто висловлюється думка про те, що спеціальна лексика, будучи частиною загальнолітературної мови, підпорядковується загальним закономірностям морфологічного способу словотвору, демонструючи при цьому особливі риси, притаманні тій чи іншій галузі знань [докл. про це див.: 7; 8, с. 9]. Корейська правнична термінологія поповнюється тими ж шляхами, використовує ті ж самі способи словотвору й словотвірні засоби, що й загальнолітературна мова. Разом із тим простежується певна ієрархія (специфіка) у використанні морфологічних способів творення юридичних термінів

Модель терміна є логічним завершенням типової для певної термінологічної системи тенденції до відбору та закріплення за нею певного арсеналу регулярних способів утворення термінів із сукупності способів утворення слів у загальноживаній лексиці. Для термінології права корейської мови характерним є використання не всіх, а лише певної кількості моделей, за якими утворюються композити у загальноживаній ханмунній лексиці. У цьому і полягає спеціалізація мовних засобів в утворенні термінологічних одиниць конкретної терміносистеми. Особливістю моделі утворення терміна є її абстрагованість від лексичного значення конкретного терміна, побудованого за цією моделлю.

При вивченні ознак словотвірної моделі І. П. Царев відзначає її: 1) загальне категоріальне значення – належність до певної частини мови; 2) структурний склад; 3) характер структурно-смилових відносин її компонентів; 4) словотвірне значення, характер смислового зв'язку зі словом походження або мотивацію цього зв'язку; 5) словотвірну активність або продуктивність [9, с. 50].

У нашому дослідженні категоріальне значення терміна не має суттєвого значення, оскільки можна констатувати, що усі без винятку терміни-слова (терміни-універби) права корейської мови, як і будь-які інші терміни, утворені на основі ханмунного лексичного матеріалу, належать до класу іменників. Таким чином, загальна модель терміна визначається регулярністю, що проявляється як в плані змісту, так і в плані вираження. Можна говорити про термінологічні моделі як про такі, у яких поєднуються дві характерні ознаки моделі – структура та семантика.

Для виявлення особливостей структурних типів термінів права корейської мови та визначення, яким чином у них представлені їхні ономазіологічні складники, виникає необхідність проаналізувати в першу чергу поверхневу структуру терміна. Це можна зробити за допомогою трансформації композита у суголосне з ним словосполучення. Структурні моделі включають у себе такі, що "встановлюють спосіб утворення терміна і належність утвореного терміна до певного формального типу слова або словосполучення" [10, с. 177]. Як влучно зазначає Т. Р. Кияк, структурна модель впливає на вмотивованість термінів: у певній семантичній моделі краще мотивовані ті терміни, які представлені найбільш вживаною структурною моделлю [11, с. 8].

З погляду комбінаторних властивостей складових термінів-композитів їх можна поділити на дві великі групи: сурядні (у яких комбінуються семантично рівноправні морфеми) та підрядні, в яких можна визначити синтаксично-головні та синтаксично-залежні морфосилабем.

Під сурядними композитами розуміються такі лексеми, що утворюються шляхом словоскладання, компоненти-морфеми в яких перебувають у рівноправних змістових та семантичних відношеннях. Такі композити маніфестують асоціативність людського мислення під час наукової номінації. Отже, розглянемо основні структурно-семантичні моделі, у які групуються двокомпонентні правничі терміни корейської мови.

Цифрами позначені компоненти терміна-композита, після цифр зазначаються лексичні значення морфосилабем. Ці ж самі компоненти композитів, що розташовані між

двома стрілками, утворюють синтагму, у яку можна трансформувати вихідну лексему. У кінці подається значення терміна.

I. Сурядні композити.

1. Дієслівні композити, кореневі морфеми яких несуть в собі семантику власне дії. Словотвірна модель V <+> V:
각하 (却下) → <1> 물리쳐서 відхилити; <2> 떨어지다 падати, выпадати → відхилення позову, відмова у розгляді позову;

감사 (監査) → <1> 보다, 살피다 дивитись, спостерігати; <2> 사실하다, 조사하다 перевіряти, вивчати → аудит;

검시 (檢視) → <1> 사실을 조사하여 досліджувати факти; <2> 보다 дивитись → слідство, дізнання, дізнання по факту насильницької смерті;

견책 (譴責) → <1> 꾸짖고 ляяти; <2> 나무라다 (책망하다) сварити → догана;

경매 (競賣) → <1> 경쟁해서 конкурувати; <2> 팔다 продавати → аукціон;

계약 (契約) → <1> 맺다 налагоджувати (відносини); <2> 약속하다 обіцяти → угода, правочин;

고문 (拷問) → <1> 고통을 주며 знущатись, катувати; <2> 신문하다 допитувати → катування, тортури;

고발 (告發) → <1> 알리고 доводити до відома; <2> 일으키다 викликати → скарга, рекламація, позов;

공갈 (恐喝) → <1> 울려서 погрожувати; <2> 무섭게 하다 залякувати → шантаж;

공탁 (供託) → <1> 이바지하고 робити внесок; <2> 기탁하다 вкладати → депозит; внесок; завдаток, застава; довірча власність; майно, що управляється за довіреністю; управління майном за довіреністю; внесення (грошей, цінних паперів) на депозит;

공판 (公判) → <1> 드러내어, 발표하다 показувати, заявляти; <2> 심판하다 судити → відкритий суд, слухання;

관할 (管轄) → <1> 맡아서 брати (на себе) <2> 주관하다 керувати → відправлення судочинства; підсудність, юрисдикція, влада, повноваження; підвідомча галузь; сфера повноважень; компетенція; правочинність, правомочність;

교사 (敎唆) → <1> 가르쳐, 선동하여 навчати, спонукати; <2> 부추기다, 하게 하다 підбурювати, спонукати → підбурювання;

구금 (拘禁) → <1> 체포해서 заарештовувати; <2> 감금하다 ув'язнювати → затримання, арешт; позбавлення волі; ув'язнення;

기망 (欺罔) → <1> 속이다 обдурювати; <2> 속이다 обдурювати → шахрайство;

대리 (代理) → <1> 대신하여 заступати; <2> 처리하다 управляти → представництво (особи у дорадчому органі); довіреність, функції довіреної, уповноваженої особи;

등기 (登記) → <1> 장부에 실리다 вносити до списку; <2> 적다 записувати → реєстрація; запис;

반소 (反訴) → <1> 뒤집어서 (돌이켜서, 되돌려서) робити навпаки, протидіяти; <2> 송사하다 судитися → зустрічний позов;

방조 (幫助) → <1> 돕다 допомагати <2> 돕다 допомагати → пособництво, підбурювання;

변제 (辨濟) → <1> 분명하게 하다 прояснити; <2> 빚을 갚다 повертати борг → відшкодування; документ про передачу майна (у володіння іншої особи); сплата боргу, ліквідація заборгованості;

보복 (報復) → <1> 갚다 повертати; <2> 갚다 повертати → репресалія;

비준 (批准) → <1> 비답하다 оцінювати; <2> 승인하다 схвалювати → ратифікація, утвердження;

사기 (詐欺) → <1> 속이다 обдурювати; <2> 속이다 обдурювати → шахрайство;

사면 (赦免) → <1> (죄를) 사하여 пробачати (злочин); <2> (형벌을) 면제하다 звільняти (від відповідальності) → амністія, помилування;

상고 (上告) → <1> 올려서 звертатися у вищі інстанції; <2> 알리다 (고하다) доводити до відома, повідомляти → апеляція; право апеляції (до Верховного суду);

소급 (遡及) → <1> 거슬러 (올라가) повертатися назад (у минуле); <2> (...까지) 미치다досягати (чогось) → зворотна сила (закону);

소송 (訴訟) → <1> 송사하다 позиватися; <2> 송사하다 позиватися → судовий процес; позов;

소추 (訴追) → <1> 하소연하여 скаржитися (на когось); <2> 쫓다, 따르다 переслідувати → судове переслідування; позов; звинувачення (сторона у судовому процесі); подання звинувачення в суді, обвинувальний акт;

소환 (召喚) → <1> 부르다кликати; <2> 부르다 кликати → виклик (до суду); судово повістка;

수사 (搜查) → <1> 찾아다니며 розшукувати; <2> 조사하다 вивчати → кримінальне розслідування;

수색 (搜索) → <1> 찾다шукати; <2> 찾다 шукати → розшук (доказів, людини тощо); розслідування, слідство;

압류 (押留) → <1> 누르다 тиснути, натискати; <2> 머물다зупинитися → захоплення, конфіскація, накладення арешту; опис (майна); опис майна у погашення боргу;

양여 (讓與) → <1> 넘겨 주다 передавати; <2> 주다 давати → концесійна угода, (угода на здавання державою підприємств або ділянок землі); концесія (саме підприємство, засноване на основі такої угоди); передача прав; передача майна (особливо нерухомого майна) від однієї особи іншій, документ про таку передачу;

원고 (原告) → <1> 근본을 추구하다 прагнути істини; <2> 소송을 제기하다 подавати позов → позивач; потерпілий від правопорушення; (у кримінальному праві) обвинувач, прокурор;

유증 (遺贈) → <1> 남겨 залишати; <2> 주다 давати → свідчення; доказ; акт дарування; заповідання (як акт або намір) 2) заповідане майно (в т.ч. нерухоме);

인도 (引渡) → <1> 떠맡다 (남의 일을 맡아서 처리하다) заміщати когось; <2> (권리)를 건네어 주다 передавати (права) → формальна передача власності; уведення у володіння; поступка, передача (майна, права тощо); цесія; трансферт; визнання себе неплатоспроможним боржником; видача злочинців; екстрадиція; супровід (злочинців до суду);

인지 (認知) → <1> 인정하여 визнавати; <2> 알다 знати → юридичне визнання; судове визнання;

입양 (入養) → <1> 받아들이다 приймати; <2> 기르다 виховувати → усиновлення;

재판 (裁判) → <1> 살피어 спостерігати, споглядати; <2> 판단하다 судити → судочинство, юстиція; рішення суду, висновок, вирок; судовий розгляд; судовий процес, суд; слухання справи;

제척 (除斥) → <1> 없애버려 знищувати; <2> 물리치다 відкликати → відвід (судді, прокурора);

증거 (證據) → <1> 증명하다 засвідчувати; <2> 의거하다, 옹거하다 спиратись на свідчення → доказ; свідчення; доказ (вини у формі свідчень, речових доказів);

증여 (贈與) → <1> 주다 давати; <2> 주다 давати → документ про дарування, дарча; акт дарування (добровільна передача власності однієї особи іншій);

진술 (陳述) → <1> 말하다 говорити; <2> 말하다 говорити → свідчення; надання свідчень; письмове свідчення під присягою; залучення до матеріалів справи;

징수 (徵收) → <1> 거두다 збирати; <2> 거두다 збирати → збір (мита, податків); оподаткування, сума оподаткування; збір грошових коштів, інкасо;

징역 (懲役) → <1> 제재를 가하다 застосовувати санкції; <2> 부리다 примушувати, управляти → ув'язнення з виправними роботами;

착오 (錯誤) → <1> 잘못하다 припускати помилки; <2> 잘못하다 помилятися → провина;

체포 (逮捕) → <1> 잡다 схопити; <2> 체포하다 заарештувати → арешт, затримання, накладення арешту (на майно);

추정 (推定) → <1> 추측하여 здогадуватись; <2> 판정하다 припускати → презумпція;

평결 (評決) → <1> 평의하여 вирішувати; <2> 결정하다 вирішувати → рішення суду; вердикт; рішення присяжних засідателів;

항고 (抗告) → <1> 대항하다 чинити опір; <2> 고하다, 아뢰다 повідомляти → позов, скарга; апеляція; опротестування;

형벌 (刑罰) → <1> 벌주다 карати; <2> 벌주다 карати → покарання; стягнення; штраф; штрафна санкція (частина правової норми, статті закону, в якій зазначаються правові наслідки порушення цього закону).

Можна помітити, що в багатьох термінах між компонентами наявний сурядний результативний тип зв'язку, тобто, не залежачи одне від одного, семантика першої морфеми обумовлює семантику другої як результат. Тут наявний тип зв'язку між морфемами, що доповнюють одне одну у наповненні внутрішньої форми терміна в цілому.

2. Предметні – композити, кореневі морфеми яких несуть в собі семантику власне предметності.

Словотвірна модель: N <+> N:

과실 (過失) → <1> 잘못 проступок; <2> 실수 помилка → провина; недбалість; необережність;

내각 (內閣) → <1> 대궐 палац; <2> 대궐 палац → кабінет міністрів, уряд;

위력 (威力) → <1> 힘(세력) сила; <2> 힘 сила → повноваження, право, влада;

인과 (因果) → <1> 원인 причина; <2> 결과 результат → причина і наслідок;

재산 (財産) → <1> 재물 багатство; <2> 재산 майно → право власності, право володіння; матеріальна власність; майно; фонди, авуари, майно неплатоспроможного боржника;

주권 (株券) → <1> 주식 акція; <2> 증서 акт, цінні папери → акціонерний капітал; основний капітал; фонди; акція; частка;

헌법 (憲法) → <1> 법, 나라의 근본 법률 право; <2> 법 право → конституція, основний закон.

II. Підрядні композити – лексеми (терміни), утворені шляхом словоскладання, кореневі морфеми у складі яких демонструють нерівноправність семантико-синтаксичних відношень.

У підрядних термінах-композитах можна виділити (на основі методу трансформації) головний та залежний компоненти, причому зазвичай перший (залежний) структурний елемент позначає дію як динамічний атрибут предмета.

3. Словотвірна модель V <+> N:

대주 (貸主) → <1> 빌려준 що позичає(ла); <2> 쪽 сторона, людина → кредитор, орендодавець;

동산 (動産) → <1> 움직일 수 있는 рухоме (те, що рухається, може пересуватися); <2> 재산 майно → рухоме майно;

반증 (反證) → <1> 반대되는 той, що свідчить про зворотне; <2> 증거 доказ → спростування; доказ від протилежного; контраргумент, контрдоказ, контрсвідчення;

부관 (附款) → <1> 나타낸 (붙인, 첨가한, 더한) наявний (доданий); <2> 사항 пункт → додаток до угоди;

사법 (司法) → <1> (국가)가 작용한 запроваджений (державою); <2> 법 закон → здійснення судочинства;

судочинство; устрій судової системи, судовий розгляд, судовий процес;

사형 (死刑) → <1> 죽는 таке, що засуджує на смерть; <2> 형벌 покарання → страта, вища міра покарання;

소인 (訴因) → <1> 송사할 подавати позов; <2> 까닭 причина → причина позову;

소장 (訴狀) → <1> 하소연하는 такий, в якому викладена скарга; <2> 서면 (문서) документ → скарга, позов-на заява; короткий письмовий виклад справи із залученням фактів і документів, з якими сторона виступає в суді; петиція; подання;

약관 (約款) → <1> 묶은 зібраний, зведений в єдине ціле; <2> 조항 стаття → договір, угода; стаття, пункт, клаузула (юридичного документа);

영공 (領空) → <1> 소유하는 той, що перебуває у власності; <2> 하늘 небо → територіальний повітряний простір;

유질 (流質) → <1> 전환 переданий; <2> 저당물 застава → позбавлення права викупу заставної; втрата права викупу іпотеки, продаж з молотка заставленої нерухомості;

의회 (議會) → <1> 의논하는 на якому радяться; <2> 모임 зібрання → законодавчий орган; парламент (Англія); конгрес (США);

정관 (定款) → <1> ~을 정한 той, що врегульовує ~; <2> 문서 документ → статут компанії, товариства, акціонерного товариства;

정범 (正犯) → <1> 정하여진(틀림없는) той, що не викликає сумнівів; <2> 범인 злочинець → виконавець злочину;

종범 (從犯) → <1> 수행하는 той, що супроводжує; <2> 범인 злодій → участь у злочині; спільник, співучасник (злочину);

주권 (主權) → <1> 주장할 вимагати, мати власну думку; <2> (절대) 권력 право → незалежність, суверенітет; суверенна держава; верховна влада;

증언 (證言) → <1> 증명할 수 있는 яке має силу доказу; <2> 말 слово → усні докази, усні свідчення;

증인 (證人) → <1> 증명하는 той, що свідчить; <2> 사람 людина → свідок (особ. в суді), понятий; свідок, який дає свідчення під присягою; особа, яка дає афідевіт (письмові свідчення під присягою);

통첩 (通牒) → <1> 통지 (통하게 하는)하는 той, що повідомляє, пояснює; <2> 글월 літера → (дипломатична) нота; простий вексель; повідомлення (письмовий документ).

До наступної підгрупи належать підрядні терміни-композити, в яких (на основі методу трансформації) можна виділити головний та залежний компоненти, причому зазвичай перший (залежний) структурний елемент позначає предметність як якість. У цю групу ми також включили ті лексеми, в яких відношенням між головною та залежною морфемами притаманна семантика посесивності.

4. Словотвірна модель N <+> N:

각료 (閣僚) → <1> 내각의 Кабінету міністрів; <2> 인원 (장관) члени → рада міністрів, члени кабінету міністрів;

공권 (公權) → <1> 공공 громади; <2> 권리 право → громадянські права;

공법 (公法) → <1> 공공의 громади; <2> 법право, закон → суспільне право, публічне право;

공유 (公有) → <1> 공공의 громади; <2> 소유 власність → суспільна власність, народна власність;

공해 (公海) → <1> 여러 국가의 декількох держав; <2> 바다 море → море за межами територіальних вод; відкрите море; міжнародні води;

과료 (科料) → <1> 형벌로서의 як покарання за провину; <2> 벌금 штраф → стягнення, штраф, пеня;

국적 (國籍) → <1> 국가의 держави; <2> 장부, 책 реєстр → громадянство, підданство;

권력 (權力) → <1> 권력의 влади; <2> 힘 сила → повноваження, право; влада;

기일 (期日) → <1> 기한의 терміна, виповнення; <2> 날
 день → визначений день; дата набуття (законної) сили;
 물권 (物權) → <1> 만물 той, що стосується речей; <2>
 권리 право → речове право;
 배서 (背書) → <1> 뒷, 뒷쪽의 зі зворотного боку; <2> 글
 слова, літери → індосамент, передатний напис (на цінно-
 му папері, векселі тощо, що засвідчує перехід прав відпо-
 відно до цього документу до іншої особи);
 벌금 (罰金) → <1> 처벌로서 (부과하는) як покарання;
 <2> 돈 гроші (що стягуються) → стягнення, штраф, пеня;
 грошовий штраф;
 법계 (法系) → <1> 법률의 права; <2> 계통 генеалогія →
 законодавство; звід законів; право; правознавство, юрис-
 пруденція;
 법관 (法官) → <1> 사법권의 행사에 관여하는 той, що
 має відношення до права; <2> 공무원 службовець → су-
 дова посадова особа, судовий чиновник; суддя; арбітр,
 третейський суддя; експерт;
 법원 (法原) → <1> 법의 права; <2> 연원 джерело →
 джерело права;
 법인 (法人) → <1> 법적인 правовий; <2> 인격 osoba →
 юридична особа; корпоративна організація;
 법전 (法典) → <1> 법규가 (조직된) з правовими при-
 писами; <2> 책 книга → збірник законів; сукупність пра-
 вових норм;
 사산 (私産) → <1> 사유의 особисте володіння; <2> 재산
 майно → приватна власність;
 인권 (人權) → <1> 인간의 людина; <2> 권리 права →
 права людини; громадянські свободи, права;
 장관 (長官) → <1> 우두머리의 голова; <2> 벼슬 служ-
 бовець → член ради міністрів; міністр;
 정부 (政府) → <1> 정사, 정치 політика; <2> 법 관청
 управління юстиції → уряд;
 정체 (政體) → <1> 정치 політика; <2> 형태 форма →
 форма управління (державою);
 주주 (株主) → <1> 주식의 акція; <2> 소유인 володар →
 акціонер, власник державних цінних паперів; пайовик,
 власник акцій;
 지료 (地料) → <1> 땅(을 이용해 무는) отримуваний з
 землі; <2> 돈гроші → оплата за оренду землі;
 질권 (質權) → <1> 저당물 що стосується застави; <2>
 권리 право → право поручництва;
 형법 (刑法) → <1> 형벌의 (той, що стосується) пока-
 рання; <2> 법칙 норма → кримінальне право.
 Підрядним термінам-композиціям, в яких (на основі ме-
 тоду трансформації) можна виділити головний та залеж-
 ний компоненти, притаманний зворотний порядок компо-
 нентів у словосполученні-трансформі. Як визнає більшість
 дослідників корейської мови, цей факт свідчить про китай-
 ське походження наступної моделі.
 5. Словотвірна модель V → N:
 감봉 (減俸) → <2> 봉급을 оплату праці; <1>
 줄이다 скорочувати, урізати → зниження заробітної плати,
 зменшення заробітної плати в порядку стягнення;
 검시 (檢屍) → <2> 시체를 трупу; <1> 검사하다 обстежу-
 вати, вивчати → автопсія; коронерське розслідування (ви-
 падків раптової смерті з ознаками насильства);
 결석 (缺席) → <2> 자리를 місце; <1> 비다 залишати пус-
 тим → прогул, невихід на роботу; нез'явлення сторін у суд;
 기소 (起訴) → <2> 소송을 позов; <1> 일으키다 подавати
 → судове переслідування; подання позову; обвинувачен-
 ня (сторона у судовому процесі); обвинувальний акт;
 뇌물 (賂物) → <2> 재물을 цінності; <1> 뇌물주다 давати
 як хабар → хабар;
 면소 (免訴) → <1> 기소를 позов; <2> 면하다 уникати →
 звільнення (з-під арешту), виправдання;

면직 (免職) → <2> 일자리를 робоче місце; <1> 물러나게
 하다 примусити звільнити → примусове звільнення;
 물납 (物納) → <2> 물품을 речі; <1> 바치다 віддавати →
 натуральна оплата;
 복권 (復權) → <2> 권리를 права; <1> 회복시키다 відро-
 джувати, відновлювати → поновлення у правах;
 복직 (復職) → <2> 본디 직 (구실, 직분, 임무, 직위)를 по-
 передне місце; <1> 회복시키다 поновити → поновлення на
 робочому місці;
 위헌 (違憲) → <2> 법을 закон, право; <1> 어기다 пору-
 шувати → порушення конституції; неконституційність;
 유언 (遺言) → <2> 말을 слово; <1> 남기다 залишати (по
 собі) → заповіт; остання воля;
 입법 (立法) → <2> 법을 право, закон; <1> 제정하다
 (세우다) запровадити → законодавство; законодавча дія-
 льність; видання законів;
 입질 (入質) → <2> 저당물을 застава; <1> 받아들이다,
 넣다 приймати → позика під заставу рухомого майна;
 퇴직 (退職) → <2> 관직을 посаду; <1> 떠나다 залишати
 → звільнення, вихід на пенсію;
 피고 (被告) → <2> 소송을 позов; <1> 당하다 натикатися,
 зазнавати → відповідач; обвинувачуваний, підсудний.
 До наступної підгрупи належать підрядні терміни-
 композиції, в яких (на основі методу трансформації) можна
 виділити головний та залежний компоненти, причому за-
 звичай перший (залежний) структурний елемент носить
 адвербіальну ознаку, уточнюючи значення основного
 структурного елемента на понятійному рівні.
 6. Словотвірна модель Ad + V:
 강박 (強迫) → <1> 강하게 (강제로) сильно, посилено;
 <2> 꺾박하다, 몹시 괴롭게 굴다 знущатися → примус, за-
 стосування сили;
 고의 (故意) → <1> 일부러 навмисно; <2> 뜻하다,
 생각하다 думати (другий компонент вжитий у транспозиції)
 → намір; замір; злочинний задум;
 공범 (共犯) → <1> (공동으로) 함께 спільно, разом; <2>
 범하다 скоювати (злочин) → співучасть (у злочині); спіль-
 ник, співучасник (злочину); підсобник (у вчиненні злочину);
 공유 (共有) → <1> 공동으로 (함께) спільно, разом; <2>
 가지다 володіти, мати у власності → спільна власність;
 부서 (副署) → <1> 보좌로 додатково; <2> 이름을 쓰다
 писати ім'я → контрасигнація, контрасигнатура (підпис міні-
 стра на акті, котрий походить від глави держави, який
 означає, що міністр бере на себе юридичну і політичну
 відповідальність за цей акт);
 상계 (相計) → <1> 서로 взаємно; <2> 세다 рахувати →
 відшкодування, компенсація;
 상속 (相續) → <1> 서로 взаємно; <2> 계승하다 спадку-
 вати → спадкоємність, спадковість; спадкування, порядок
 спадкування, спадкове право;
 자수 (自首) → <1> 스스로 самостійно; <2> 자백하다 зі-
 знаватися → визнання себе неплатоспроможним боржни-
 ком; добровільне зізнання, щиросердне зізнання;
 재심 (再審) → <1> 다시 знову, повторно; <2> 심리하다
 оцінювати, судити, визначати → перегляд судової справи;
 повторне слухання справи; повторне розслідування; нове
 розслідування справи;
 재의 (再議) → <1> 거듭 повторно, вкотре; <2> 의논하다
 дебатовувати, обговорювати → переоцінка, перегляд, ревізія;
 중립 (中立) → <1> 중간에 посередині; <2> 서다 стояти
 → нейтралітет;
 중재 (仲裁) → <1> 중간에 посередині (між ким і ким);
 <2> (일을) 처리하다 вирішувати (питання) → посередницт-
 во; третейський суд, арбітраж; примирення;
 특허 (特許) → <1> 특별히 як виняток, особливо; <2>
 허락하다 дозволяти → патент; диплом, право (на щось),
 отримване завдяки патенту; виключне право.

Атрибутивні – такі підрядні композити, в яких залежний (як правило, перший компонент) має семантику якості як постійної ознаки предмета:

7. Словотвірна модель A +> N:

경범 (輕犯) (контрактура від 경범죄) → <1> 가벼운 (경미한) легкий; <2> 범죄 злочин → карана провинна, дрібне правопорушення;

누범 (累犯) → <1> 여러 декілька; <2> 범죄 злочин → повторно скоєний злочин, рецидив;

대사 (大赦) → <1> 큰 велике; <2> 용서 прощення, пробащення → амністія, помилування;

선의 (善意) → <1> 착한 добре; <2> 마음серце → чесний намір; добросовісність;

신주 (新株) → <1> 새로운 нова; <2> 주식 акція → акція, що випускається у певній пропорції до будь-якої старої;

악의 (惡意) → <1> 악한 зле; <2> 마음серце → злий намір;

이의 (異議) → <1> (보통과) 다른 інший, інакший, відмінний (від ~); <2> 의사, 의논 думка, ідея → протест; апеляція.

У предикативних термінах-композитах на основі методу трансформації простежується суб'єктно-предикативний семантико-синтаксичний зв'язок між морфемами. Предикативні композити можна виділити в окрему групу, зважаючи на те, що їм хоч і притаманний внутрішній синтаксис, проте морфемні синтаксично не залежать одна від одної.

8. Словотвірна модель N – V:

수상 (首相) → <1> 첫머리, 우두머리(가) голова, лідер; <2> 관찰하다 наглядати → прем'єр-міністр;

은행 (銀行) → <1> 돈(이) гроші; <2> 돌아가다 обертати-ся, перебувати в обігу → банк;

정사 (情死) → <1> (남녀간의) 사랑, 연모하는 마음 почуття (любові); <2> 죽다 помирати, зникати → подвійне самогубство.

З погляду семантичних відносин між номінативними складниками виділяються наступні типи двокомпонентних термінів-композитів.

1) Вмотивовані складні слова, значення яких може бути описано як сума значень їхніх складників; 2) частково мотивовані слова, у яких помітний зсув значення одного з компонентів; попри певні зміни у семантичній структурі одного з компонентів, значення композита в цілому є достатньо вмотивованим, прозорим; 3) ідіоматичні композити, семантика яких не відповідає окремим значенням їх структурних складників. Це найменш поширений тип складних термінів у правничій термінології корейської мови.

Підсумовуючи функціонування рекурентних словотвірних моделей, на основі яких у терміносистемі права корейської мови утворюються двокомпонентні терміни-композити продемонструємо отримані результати у таблиці.

Таблиця 1. Продуктивність словотвірних моделей двокомпонентних ханмунних слів у наповненні правничої термінології корейської мови

Структурно-семантичні моделі	Кількість утворених термінів	Типи композитів
V <+> V	193	Сурядні композити
N <+> N	31	
N +> N	109	Підрядні композити
V +> N	49	
Ad +> V	35	
V -> N	39	
A +> N	14	Предикативні композити
N – V	4	

Дані таблиці переконливо свідчать, з одного боку, про мінімальну продуктивність предикативних композитів, а з іншого – про важливу роль як сурядних, так і підрядних композитів.

1. Кубрякова Е. С. Парадигми научного знання в лінгвістиці і її сучасний статус // Известия РАН Серия Литературы и языка, № 2. – 1994. – С. 3–15; 2. Солнцев В. М. Очерки по современному китайскому языку. – М., 1957; 3. Степанова М. Д. Методы синхронного анализа лексики (на материале современного немецкого языка). – М.: Высшая школа, 1968. – 200 с; 4. Мешков О. Д. Семантические аспекты словосложения английского языка. – М.: Наука, 1986. – 208 с; 5. Marchand H. The Categories and types of present-day English word-formation. – Minch., Beck 1969. – XXVI, 545 p; 6. Костадинова И. Ономазиологический аспект словообразования и вопросы обучения лек-

сике русского языка // Проблемы когнитивного и функционального описания русского и болгарского языков. Выпуск второй. Под общей редакцией доц. д-ра Д. Митева и доц. д-ра А. Николовой. Университетско издателство "Епископ Константин Преславски". – Шумен, 2003; 7. Даниленко В. П. Как создаются термины? // Русская речь. – 1967. – №2. – С. 57–64; 8. Шевчук В. Н. Производные военные термины в английском языке. – М., 1983. – 231 с; 9. Царев П. В. Продуктивное именное словообразование в современном английском языке. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 225 с; 10. Гринев С. В. Введение в терминоведение. – М.: Московский Лицей, 1993. – 309 с; 11. Кляк Т. Р. К проблеме мотивированности научно-технических терминов (на материале немецких и русских терминов международного электротехнического словаря) // Структурно-семантические особенности отраслевой терминологии: межвуз. сб. науч. тр. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1982. – С. 3–12.

Надійшла до редколегії 25.09.09

Т. Терещенко, асист.

ПРОСТІР ЯК НЕВЕРБАЛЬНИЙ ЗАСІБ КОМУНІКАЦІЇ: ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ ТУРЕЦЬКОЇ РОЗМОВНОЇ МОВИ)

У статті розглядається проблема невербальної комунікації на прикладі проксемічних компонентів спілкування та аналізуються основні способи їх використання і сприймання мовцями у комунікативних ситуаціях різних типів.

In the article the problem of un verbal communication is examined on the example of proksemich components of intercourse, and the basic methods of their use and perception are analyzed in the communicative situations of different types.

Невербальна комунікація – це обмін та інтерпретація людьми невербальних повідомлень, тобто повідомлень, закодованих і передаваних в особливий спосіб: засобом виразних рухів тіла; звукового оформлення мови; визначенням чином організованого мікросередовища, що оточує людину; використанням матеріальних предметів, які мають символічне значення. Від вербальних повідомлень невербальні відрізняються більшою багатозначністю, си-

туативністю, синтетичністю, спонтанністю. Слід відзначити, що вербальні компоненти – найважливіші складові комунікативного акту, оскільки саме вони в нормальному (неспеціалізованому) міжособистісному спілкуванні виступають основними носіями значень (сміслів) повідомлень. Невербальна комунікація являє собою обмін невербальними повідомленнями між людьми, а також їхню інтерпретацію. Зрозуміло, що рухи людського тіла, звуки людської